

29 mei 1961

U 6433/61 - C 46 - P1/PS9.

PA 10257/17

Land: Frankrijk/Algerije/Sahara.  
Onderwerp: De toekomst van de Sahara.

**GEHEIM**

Referenties:

Datum van  
waarneming:

Tweede helft mei 1961.

Bron:

Betrouwbaar.

Informanten:

Goed geïnformeerde Franse politieke kringen.

Opmerkingen:

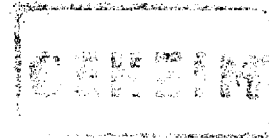
Verzonden aan:

de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY  
Minister-President

Plein 1813 no. 4

'S-GRAVENHAGE.



Frankrijk/Algerije/Sahara

DE TOEKOMST VAN DE SAHARA

Het probleem van de Sahara - dat bij het begin van de opstand in 1954 nog niet bestond - is thans een der moeilijkste en belangrijkste problemen, volgens sommigen zelfs het centrale probleem in de kwestie-Algerije. De uitgangspunten staan diametraal tegenover elkaar. DEBRÉ verklaarde in Colomb-Béchar, dat de Sahara "terre française" is en de inwoners ervan Franses. De GPRA antwoordde onmiddellijk, dat de Sahara een integreerend deel van Algerije is.

De GPRA gaat er van uit, dat er internationale hulp nodig is voor de exploitatie van de bodemschatten, maar dat alleen de regering van een onafhankelijk Algerije concessies kan geven. Alle contracten, die Frankrijk met buitenlandse maatschappijen gesloten heeft, zijn provisorisch. Het onafhankelijke Algerije zal de rechten van het geïnvesteerde kapitaal eerbiedigen, mits er niet aan de Algerijnse souvereiniteit getornd wordt.

Volgens zegslieden is het Franse standpunt, dat de souvereiniteitskwestie bijkomstig is en dat het in de eerste plaats gaat om de bodemschatten, waarbij men dan sinds enige tijd meer waarde hecht aan de aardgassen dan aan de olie. Het extreme standpunt van DEBRÉ wordt niet door De GAULLE gedeeld, die het echter wel raadzaam vindt, dat de zaken voor de onderhandelingen beginnen, scherp zijn gesteld.

Behalve Frankrijk en de GPRA zijn ook de aangrenzende staten bij de kwestie geïnteresseerd: Tunesië, Libye, Tschad, Niger, Mali, Mauretanië en Marokko, terwijl de Arabische liga, denkende aan de eigen olieproductie, met argusogen toeziet. De Sowjet-Unie van haar kant

heeft maar één vrees, namelijk dat een bepaald soort multinationale regeling de Verenigde Staten stem in het kapittel zou geven.

Voor De GAULLE zijn er thans twee problemen: 1. Weigert hij de GPRA te erkennen als de toekomstige machthebber in Algerije - of als diens voorloper - dan kan er met de GPRA alleen maar worden onderhandeld over de voorwaarden der zelfbeschikking, met het gevolg, dat Frankrijk voor wat de Sahara betreft geen enkele garantie kan krijgen.

2. Hoort de Sahara al dan niet bij Algerije? Een extreem Frans standpunt is dat de Franse souvereiniteit over de Sahara coûte que coûte moet worden gehandhaafd. De Sahara heeft bijna geen inwoners en zelfbeschikking heeft dus geen zin, zo redeneren sommigen. De Sahara is door de Fransen "uit de grond gestampt" en niemand anders heeft er dus recht op. Het is echter duidelijk, dat zulk een van de zee afgesloten Sahara op de duur onhoudbaar is.

Een minder extreme mogelijkheid is, dat De GAULLE het zelfbeschikkingsrecht - afzonderlijk - toekent aan de bevolking van de Sahara. In dat geval zal hij uiteraard van de GPRA niet de garanties krijgen voor de Franse investeringen die hij verlangt.

De enige wijze waarop hij deze garanties kan krijgen is, dat hij primo de GPRA erkent als degene die zich ook voor de toekomst van Algerije kan verbinden en secundo, dat hij de Algerijnse souvereiniteit over de Sahara erkent. Dit kan natuurlijk geen uitgangspunt zijn voor onderhandelingen, doch alleen het aanknopingspunt.

Om aan dit dilemma te ontkomen wordt van Franse zijde ook de mogelijkheid van een multinationale oplossing overwogen. Alleen een internationaal condominium zou de Franse belangen geheel veilig stellen en het zou tevens de

basis kunnen zijn voor het befaamde "kruisverbond" (het kruis bestaat uit de as Zwart Afrika - West-Europa en de Maghreb-as).

De Sahara zou in dat geval een eigen statuut hebben, geheel los van Algerije, de bodemschatten zouden multinationalaal geëxploiteerd worden en de baten zouden worden verdeeld onder Frankrijk en de aangrenzende landen.

President BOURGUIBA van Tunesië heeft tijdens zijn bezoek aan De GAULLE zijn plan uiteengezet. BOURGUIBA betwist de Algerijnse souvereiniteit over de Sahara niet, hoewel hij ten gunste van Tunesië "grenscorrecties" eist, maar hij wil een multinationale exploitatie onder garantie van de landen die ofwel rechtstreeks ofwel door middel van oliemaatschappijen in de Sahara belangen hebben. Volgens de huidige stand van zaken zouden dat behalve Frankrijk ook de Verenigde Staten en wellicht Engeland zijn.

Tegen dit Tunesische plan heeft de Sowjet-Unie ernstige bezwaren. Dit is in ieder geval gebleken in de besprekingen die minister FRANCIS in Praag en Moskou heeft gehad. De Sowjet-Unie geeft er de voorkeur aan, dat Frankrijk de zaken alleen opknapt boven een uitbreiding van de politieke en economische invloed der Verenigde Staten.

BOURGUIBA en De GAULLE hebben lang en breed over deze kwestie gesproken. De GAULLE heeft BOURGUIBA zonder omwegen gezegd, dat DEBRÈs Sahara "terre française" alleen maar een uitgangspunt is en dat hij desnoods bereid is de Algerijnse souvereiniteit over de Sahara toe te laten.

De exploitatie zou worden gegarandeerd en de winst worden verdeeld door een internationaal politiek organisme van alleen Frankrijk en de aangrenzende landen,

een soort nieuwe editie van de Organisation Commune des Régions Sahariens (OORS). Daarnaast zou er een internationaal technisch organisme zijn, dat de exploitatie zelf ter hand zou nemen, de zones zou verdelen, de zorg zou hebben voor de olie- en gaasleidingen, dat afzetgebieden zou zoeken, leningen zou sluiten en garanderen en het toezicht op de investeringen zou hebben. Daarin zouden behalve de aangrenzende landen ook die buitenlandse ondernemingen zitting hebben, die in de Sahara werkzaam zouden zijn, plus eventueel internationale financiële instituten.

De GPRA is van mening, dat er over dit alles pas gepraat kan worden, nadat Algerije met inbegrip van de Sahara onafhankelijk zal zijn en het beschouwt zelfs het feit, dat een HOUPHOUET-BOIGNY of een BOURGUIBA dergelijke kwesties met Parijs bespreekt, als een vijandige daad. Op zichzelf versterkt deze Algerijnse scherpslijperij de Franse positie, maar anderzijds is de Algerijnse opstand een test-case geworden voor alle Afrikaanse landen of zij wel waardige leden van het Afro-Aziatische blok zijn. Geen hunner kan zich onder de huidige omstandigheden veroorloven de Algerijnen in de wielen te rijden. Bovendien bieden de Algerijnen reeds thans aan met de aangrenzende landen te onderhandelen over een zekere mate van winstverdeling, terwijl zij eveneens grenscorrecties ten gunste van Tunesië en Marokko in het vooruitzicht stellen.

Er is een voorstel van dezen om vanuit de beide drielandpunten (Marokko-Algerije-Sahara enerzijds, en Algerije-Tunesië-Sahara anderzijds) een nieuwe grens loodrecht omhoog te trekken, waardoor Marokko zijn territoriale aanspraken vrijwel geheel zou zien bevredigd, terwijl Tunesië er een strook bij zou krijgen, die de voortzetting van de Libysche olievelden is (dat hopen de Tunesiërs althans).

De Sahara-olie is bijzonder licht en is daarom niet geschikt voor industrieel gebruik. De afstand van de boortorens tot de kust is vrij groot (ongeveer 800 km). De kostprijs komt dan ook aanzienlijk hoger te liggen dan elders.

Frankrijk is eigenlijk het enige afzetgebied, vooral omdat de E.E.G.-landen weinig belangstelling tonen. (In Parijs is men van mening, dat Nederland ook in deze een radraaiër is).

Dit jaar zal de Sahara ongeveer 17 miljoen ton produceren, terwijl Frankrijk jaarlijks ongeveer 25 miljoen ton verbruikt. In 1965 verwacht men een productie van 35 miljoen ton.

De Franse regering heeft pogingen gedaan ook een deel der productie buiten de frankzone af te zetten. Zij heeft daarbij niet al te veel ijver aan de dag gelegd - het enthousiasme aan de andere kant was trouwens zeer gering, omdat de Algerijnen des te meer van Frankrijk afhankelijk zullen zijn, naarmate zij meer op de frankzone zijn aangewezen. BOURBUIBA heeft de GPRA gewaarschuwd voor het gevaar de Sahara te doen vallen in de Arabische "pool", waar de Sahara-olie wegens haar prijs geen schijn van kans zou hebben.

De huidige exploitatie is grotendeels in handen van Franse maatschappijen: enerzijds van de Compagnie Française des Pétroles (CFP) en anderzijds van maatschappijen wier aandelen in meerderheid aan het voormalige Gouvernement Général toebehoren. Dit aandeel zou eventueel geërfd worden door de Algerijnse staat. Slechts 20% van de exploitatie geschiedt door de CFP in samenwerking met de Shell en de Standard Oil, die daartoe door de Franse regering geprest zijn. Onlangs is er een accoord gesloten met de B.P. in de streek Tindouf bij de Marokkaanse grens. De buitenlandse maatschappijen zijn over het algemeen voorstander van een direct accoord met de Algerijnse regering.

De baten komen voor 50% aan het Gouvernement Général en de OCRS. Deze laatste investeert het meeste in Algerije en een zeer klein gedeelte in Tschad en Niger. Frankrijk heeft de belastingbaten reeds afgestaan. De andere 50% komen aan de Franse staat en aan de particuliere investeerders die hun winsten ook weer ter plaatse investeren.

De baten bedragen een miljard nieuwe franken per jaar, waarvan de helft aan de OCRS en het Gouvernement Général komen. Men schat, dat Algerije voor zijn ontwikkeling een 4 miljard nieuwe franken per jaar nodig heeft.

De betekenis van het aardgas schijnt aanzienlijk groter te zijn dan men aanvankelijk gedacht had en reeds thans is men alom van mening, dat het gas heel wat meer betekent dan de olie. Alleen al bij Hassi R'mel is er voldoende gas aanwezig om geheel Europa een eeuw lang te voorzien. Dit gas kan allereerst in Algerije zelf gemakkelijk worden benut. Voorts zou het gas via Arzen bij Oran en via Spanje naar Frankrijk kunnen worden vervoerd via een Eurafrikaans net, dat zich tot Duitsland en Zwitserland en wellicht tot Engeland zou moeten uitstrekken.

Tenslotte moet nog worden opgemerkt, dat Frankrijk er vóór alles belang bij heeft, dat de Sahara-producten in franken betaalbaar zullen blijven. Dit zou in 1965 neerkomen op een deviezenbesparing van 400 miljoen dollar. Voor de GPRA is het anderzijds duidelijk, dat de Saharaproducten hoofdzakelijk in Frankrijk moeten worden verkocht, hetgeen des te belangrijker is, gezien de overschotten op de wereldmarkt. Dit is in Franse handen een troefkaart, wanneer het op een economisch accoord aankomt.